

Kører det europæiske tog baglæns?

Af JESPER HOFFMEYER

I lederen 25/7 anerkender Jørgen Steen Nielsen, at der næppe er gode argumenter for at kalde Amsterdamtraktaten en forringelse. Og dog synes han ikke, man kan kalde et nej til Amsterdam for absurd, for "på mange punkter er EU, som vi kender det, det forkerte projekt", og hvad hjælper det "at tage ét skridt fremad, hvis det sker som passager i et tog, der kører baglæns i et højere tempo"?

Det er et synspunkt, jeg har forståelse for. Men burde konsekvensen så ikke være, at man bad om at slippe for denne afstemning? For det er jo netop ikke EU-projektet der er til afstemning, men derimod nogle begrænsede og relativt tekniske ændringer i grundlaget for dette projekt. Der er selvfølgelig det gode ved disse tilbagevendende afstemninger, at vi får lært en masse europæiske byer at kende ved navn, Maastricht, Edinburgh, Amsterdam etc., men hvis vi alle tænker som Jørgen Steen Nielsen - og det tror jeg mange af os gør - så er det jo dybest set den samme afstemning, vi gentager hver gang.

Det er også netop set i det lys, det bliver forståeligt, at de samme mennesker som nu i fire år har beskyldt regeringen for at narre befolkningen til at stemme ja til Edinburgh-aftalens "helt ligegyldige forbehold", nu kan forsvare de selv samme forbehold som umistelige garantier for det danske demokratis fortsatte suverænitet. For det er alt sammen kun spillfægterier, og i vore hjerter stod valget aldrig om sådanne petitesser.

Både modstandere og tilhængere af EU projektet må være interesserede i at bringe dette galimatias til ophør. Lad os få stoppet de uværdige folkeafstemninger om mindre traktatændringer, og lad os i stedet få afklaret, hvad flertallet af danskere i dag mener om de afgørende spørgsmål: Er det muligt og ønskeligt at den politiske integration i Europa bliver standset? Og hvis ikke, er det da muligt og/eller ønskeligt at holde Danmark udenfor?

Mine egne svar på disse spørgsmål har ændret sig radikalt i flere omgange siden de første gang dukkede op i tresserne. Og det kan måske være nyttigt at rekapitulere denne udvikling.

I begyndelsen var jeg internationalist med hud og hår. Absurditeten i at franske, tyske og engelske proletarer igennem to blodige verdenskrige havde myrdet løs på hinanden for at forsvare den nationale kapitalers interesser var højst nærværende for os, der var født under krigen.

Men så skete der noget mærkeligt. For hele den kraftudladning, som fandt sted i slutningen af tresserne, havde den sære virkning, at vi blev utroligt optaget af de nære ting. Den vision, som jeg tror fik tag i mange af os, var en vision om de nordiske lande som et eksperimentarium for udvikling af en demokratisk socialistisk livs- og produktionsform. Jeg gætter på, at dette sidste kombi-udtryk kan være vanskeligt at fatte for unge mennesker, der ikke selv oplevede denne tid. Klarest blev ideerne måske udtrykt i det særprægede skrift "Langelandsmanifestet", som Henning Prins og Ebbe Kløvedal Reich udfærdigede i hine fjerne tider.

Dansk deltagelse i EF (som det nu kom til at hedde) ville naturligvis blokere for denne vision. Bruxelles-bureaukratiet kom til at fremstå som eksponent for kapitalens uindskrænkede og visionsløse herredømme. Og i hundrede tusindvis protesterede vi - forgæves - mod forsøget på at indlemme Danmark i EF. Ind kom vi som bekendt i 1972.

Med tilbageblikkets bedrevidenhed kan jeg nok undre mig over, at jeg ikke dengang hæftede mig ved den interessante lille detalje, at der på intet tidspunkt igennem 70'erne var skyggen af udsigt til, at de nordiske landes befolkningers flertal rent faktisk ønskede sig en udvikling i retning af vores "smukke" vision. Det reelle alternativ til EF var dengang som nu ikke meget andet end en tro på, at det som har hjulpet hidindtil, det hjælper nok herefter.

Det begyndte imidlertid at gå op for mig, at den europæiske integrationsproces var et svar på en historisk proces, der ikke lod sig standse af små idealistiske befolkningsgrupper, fordi den hang sammen med selve livsnerven i verdenssamfundets udviklingsmåde. Vi kommer ikke uden om, at danskerne i de sidste 300 år har kunnet skumme fløden alene i kraft af det held, at vi ved et tilfælde befandt os klods op af verdens største vækstområder. "Ih hvor vi gungrer" synes stadig at være et vellidt element i danskernes forståelse af udenrigspolitik.

Vil man spille på historiens bane, må man imidlertid forstå dens beskaffenhed. Væsentligt er det, at vækstområderne nu ikke længere har deres naturlige plads lige uden for Danmarks grænser. Den teknologiske udvikling har bevirket en globalisering af markedet og af kapitalen, og hvis man ønsker at agere blot en lille smule frit i denne situation, så må man etablere et overstatslig fundament for en sådan frihed. Hvad hjælper det, at demokratiet i Danmark er ideelt, når ingen ansvarlig dansk regering reelt kan handle frit i forhold til EU ?

Det tog mig næsten 10 år at bekvemme mig til at drage den logiske konsekvens af disse indsigter og erklære mig som tilhænger af den europæiske integrationsproces. Endnu i 1986 valgte jeg skammeligt at "glemme" at afgive min stemme - så stærk var den emotionelle uvilje mod at komme ud af skabet som EU tilhænger.

Der er grund til at tøve et øjeblik ved dette punkt. For ligegyldigt hvor voksne og frisindede vi er, så er det ikke til at komme uden om følelsen af forræderi, som klæber ved den slags sindelagsskift. En ting er at man skal gøre op med en illusion, som man har haft kær i 20 år. Men man ved også, at ved at smide den over bord bliver man samtidig uenig med næsten alle dem, man ellers har følt sig på bølgelængde med. At tænke frit er ikke så gratis endda.

Jeg skal ikke pådutte andre at have gennemlevet de samme stadier i EU politikken som jeg selv. Og motiverne bag EU modstanden i 70erne var selvfølgelig langt mere nuancerede og mangfoldige end jeg her har kunnet give udtryk for. Alligevel savner jeg et bud på, hvad det er venstrefløjen selv vil stille op med den globaliseringsproces, hvis uundgåelige konsekvens er en langsom udmanøvrering af nationalstaternes suverænitet. Hvad er det nærmere bestemt for et alternativ, man har for øje? Mit eget alternativ var i alt fald en illusion.

På det punkt bliver jeg heller ikke klogere af Jørgen Steen Nielsens artikler - eller Ejvind Larsens for den sags skyld. Mener de, at det vil gavne miljøet og de fattige lande, hvis den europæiske integrationsproces går i stå? Tidens etniske og nationalistiske strømninger er såmænd stærke nok til at dette måske vil kunne ske. Og skønt et dansk nej til Amsterdamtraktaten næppe spiller nogen rolle i det store mønster, så vil det dog nok kunne bidrage til den almindelige lammelse og destabilisering.

Hvis den europæiske integrationsproces virkelig går i stå, så vil resultatet umiddelbart være en kraftig støtte til nationalistiske bevægelser overalt i Europa og Rusland og en forringet europæisk sikkerhed. Desuden vil de europæiske lande sakke bagud i økonomi, og indflydelse, hvilket selvfølgelig kunne opfattes som en miljø-sejr for så vidt som det vil få væksten til at dale. Men tesen om, at lavere vækst giver bedre miljø er mildt sagt problematisk. Meget tyder tværtimod på, at det første der vil blive sparet på er miljøforanstaltningerne. At passe på miljøet kræver rigdom.

Eller for at sige dette på en anden måde: Tilbage-til-fortiden tænkning er ingen løsning på miljøproblemerne. De økologiske problemer kan kun løses gennem en begavet kombination af højteknologi og overstatslige politiske aftaler.

Derfor er det også, som jeg ser det, grundliggende forkert at påstå, at det europæiske tog kører baglæns. For netop i disse år begynder et nyt overstatsligt politisk samarbejde at tage form i Europa. Hvilke andre *realistiske* muligheder har vi overhovedet for at løse globaliseringens udfordring?